

Jaren '30:

Verhagens boerenbuiten- plaats is nog altijd een magische plek

Stedenbouwkundige Pieter Verhagen legde in de jaren '30 van de vorige eeuw zijn boerenbuitenplaats 'Carabas' aan in het duingebied van Rockanje. Ongetrouwd en kinderloos liet hij zijn geliefde plek na aan zijn neven en nichten. Inmiddels houdt de derde generatie de tuin van Oom Piet in stand. „Een magische plek, waarin hij heel oude wetmatigheden toepaste.”

TEKST **Miranda Vrolijk** FOTO'S **Paulien Varkevisser**

Adriaan Eelkema
achterneef van Pieter
Verhagen

Een middenas verbindt de drie opeenvolgende tuindelen met elkaar. Hier sta je in de zaaituin, daarna komt de zomertuin en daarachter ligt de wintertuin. Het is een gebroken as: helemaal achterin buigt hij licht af, zodat je de tuinen niet meteen geheel overziet.

Huis en tuin worden gescheiden door een tuinmuur met daarin een duidelijke entree naar de tuin. Vier *Buxus*-massieven vormen het kruispunt tussen de zomer- en wintertuin. De tuin kent een grote variatie aan coniferen en loofbomen. Verhagen plantte ze op strategische plekken, daar waar hij bijvoorbeeld een bocht in een pad logisch wilde maken.

Adriaan Eelkema en zijn vrouw Korrie Louwes zijn zomers vaak te vinden op Carabas in Rockanje. Gedurende een week of weekend verruilen ze hun appartement in hartje Rotterdam voor een van de bijgebouwen op Carabas en gaan aan de slag in de tuin van Oom Piet, zoals zij Pieter Verhagen (1882 - 1950) noemen, een van de belangrijkste stedenbouwkundigen uit de vorige eeuw. Op een stralende dag eind juli leidt Eelkema Tuin en Landschap rond op het 3 ha grote terrein.

De derde generatie beheert nu de tuin van Oom Piet. Geen van allen heet nog Verhagen, maar Eelkema, Van Tienhoven, Van Gelder of Van Dantzig. De vader van Eelkema is een volle neef van Pieter Ver-

hagen, en samen met zijn andere neven en nichten is hij verantwoordelijk voor de sprookjesachtige naam van het buiten van de stedenbouwkundige. Voor de grap noemden zij hun oom 'de Markies van Carabas' naar de eenvoudige molenaarszoon die door de listen van zijn Gelaarsde Kat een fortuin weet te maken. Verhagen had zelf geen kinderen en liet Carabas na aan zijn familieleden, die er ook vaak te vinden waren. Dat geldt eveneens voor de generatie daarna. Zo vertelt Eelkema dat hij als kind geregeld in de tuin heeft meegeholpen. „Eerst werken in de tuin, daarna mochten we naar het strand.”

In 1927 kocht Verhagen het perceel op het eiland Voorne-Putten onder de rook van Rotterdam. Hij werkte op dat moment in de havenstad, en maakte onderdeel uit van het architectenbureau Granpré Molière, Verhagen en Kok. Hij ontwierp meer dan honderd stads- en dorpsuitbreidin-

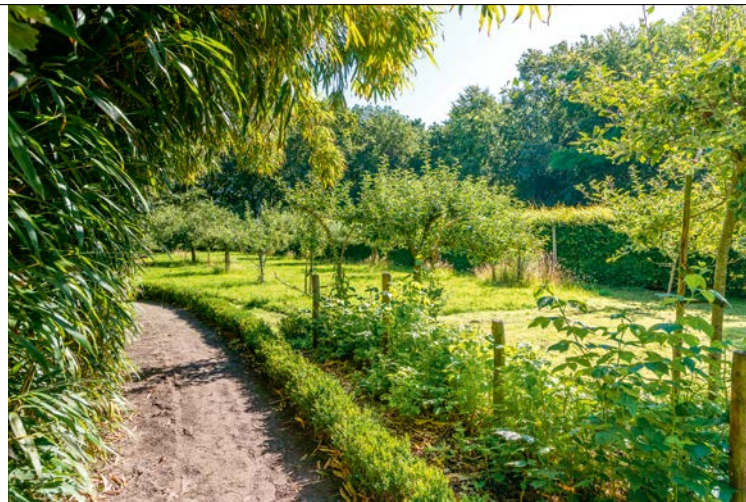
gen, parken en landschappen, waarbij hij de bebouwing en het landschap steevast met elkaar verweefde.

„Verhagen had een heel oorspronkelijke manier van werken”, zegt Marinke Steenhuis van wie in 2007 het boek *Stedenbouw in het landschap* over Pieter Verhagen verscheen. „Hij redeneerde vanuit het landschap, bouwde voort op wat er al was, maar gaf er ook een duidelijk nieuwe invulling aan. Het landschap kreeg hernieuwde betekenis juist door de stedenbouwkundige uitbreidingen, zoals te zien is in de grote greep om het Bossche Broek vrij te houden en de wijken eromheen te ontwerpen.” Volgens Steenhuis was dat verfrissend voor die tijd waarin modernistische opvattingen zoals die van Le Corbusier overheersten, „het wegvegen en compleet opnieuw beginnen.”

Behalve stedenbouwkundige was Verhagen een tuinman en plantenkenner in >

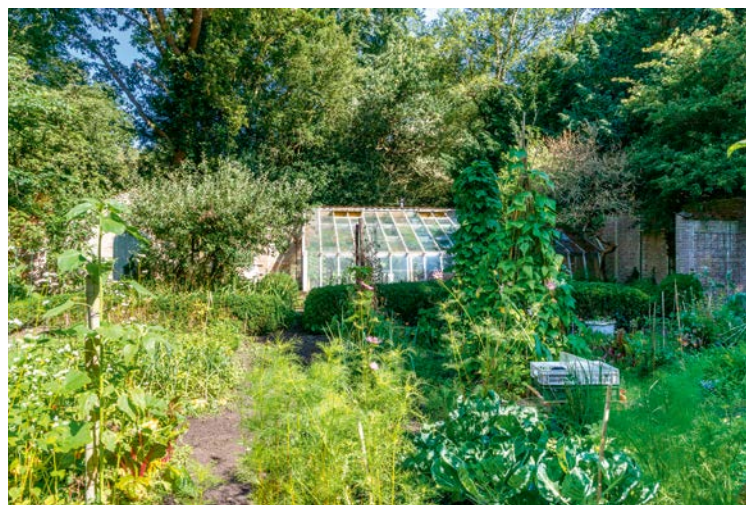
Verhagen was een groot liefhebber van muren als afsluitingen, laag en hoog, met poortjes of hekjes. Zo is de zaaituin waarin hij op rechte bedden onder andere allerlei eenjarigen opkweekte, volledig ommuurd. De tuin ligt inmiddels een groot deel van de dag in de schaduw van de forse eikenbomen. De familie heeft dit tuindeel dan ook een permanentere inrichting qua planten gegeven.

De boomgaard die Verhagen plantte is nog intact. Behalve van muren hield de stedenbouwkundige ook van hagen om daarmee tuindelen af te sluiten. Op Carabas vind je er diverse, onder meer van *Fagus* en *Buxus*. De onverharde, aangestampte paden zijn ook origineel. Hoewel het een van de meest tijdrovende klussen is om die vrij van onkruid te houden, houdt de familie ze in ere.

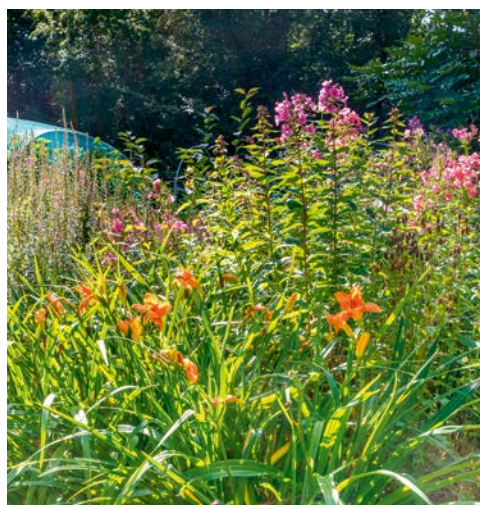
Verhagen verstopte grapjes in zijn tuin, zo suggereert deze poort in de moestuin dat de tuin erachter doorloopt, wat pas na de Tweede Wereldoorlog het geval was. Toen heeft hij ook het perceel erachter verworven. Nu vind je achter de poort rechts het Leentoetje: het sober ingerichte huisje waarin Tante Mar, een nicht van Verhagen, tot op hoge leeftijd (ze werd ouder dan 100) logeerde.

Als een geheime tuin midden in het bos ligt de ommuurde moestuin verstopt. De zogenoemde 'boerentuinen' waarin in afzonderlijke tuindelen nuts- en sierplanten worden geteeld, waren voor Verhagen het summum wat tuinrichting betreft. De familie laat hier nu ook sierplanten groeien, zo houden de *Phlox* en *Hemerocallis* alleen hier stand omdat in de rest van de tuin de reeën ze opeten.

„Aan de waarde van *Achillea eupatorium* behoeven we niet te twijfelen. Andere soorten woekeren, maar deze niet. Ook staat hij stevig in de wind. (...) De mooi gevinde bladen geven bij aanraking een frisse aromatische geur af. De onnatuurlijk platte schermen (...) kunnen we niet missen in onze tuin.”*

„De *Hemerocallis* komt met een ongelooflijke groei-kracht opzetten. De plant is bestand tegen kou, wind en droogte, tegen verplanten, scheuren en alle ongemakken.” „De flox is gewillig, groeikrchtig en betrouwbaar. (...) Hij hoort vast en zeker tot de uitverkorenen, waar je geheel op aan kunt.”

„Als je veel, heel veel ruimte hebt (...) neem dan de *Telekia* eens. Ik heb altijd weer plezier in de snelle groei van de verbazend grote gestoeide hartvormige wortelbladen die in een geweldige pol uit de grond schieten en die een lekkere geur bij aanraking afgeven.”*

hart en nieren. Zijn leven lang heeft hij tuinen aangelegd en onderhouden, beginnend bij zijn ouderlijk huis in Beverwijk en culminerend in Carabas waar hij al zijn ideeën over tuinieren ten uitvoer bracht.

'Even persoonlijk als een brief'

In zijn boek *Het geluk van de tuin* dat hij tijdens de oorlogsjaren schreef, verhaalt de stedenbouwkundige in zeer vermakelijk proza over wat hij het belang van tuinieren noemt. Voor hem was het werken in de tuin een onmisbaar deel van zijn leven. Een van zijn uitspraken in het boek is deze: „Een tuin is even persoonlijk als een brief; hij reikt zeker niet buiten het gezin.” De tuin en tuinman zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Volgens Steenhuis heeft Carabas alle elementen van een boerenbuitenplaats. „Verhagen paste heel oude wetmatigheden toe.” Zo legde hij parallel aan de bestaande boerderij drie opeenvolgende tuinen aan: de zaai-, zomer- en winter-tuin. Aan elkaar geschakeld door paden en kruispunten van geschoren hagen. De drie tuinen worden van het huis geschei-

den door een lage tuinmuur met daarin een duidelijke entree van het huis naar de tuin. Volgens Verhagen hoort de tuin bij het huis, maar is daar geen verlengstuk van, het is een zelfstandige grootheid. Achter de drie tuinen strekt het bos zich uit. Het culturele gaat over in het natuurlijke landschap. Ernaast heeft hij een boomgaard aangelegd. In de noordwesthoek verscholen in het bos ligt de ommurde moestuin met kas. „Op Carabas beland je telkens in een andere sfeer. Het is een reis, een ontdekkingstocht. En dat is de magie van de plek”, zegt Steenhuis.

Tachtig jaar na aanleg houdt achterneef Eelkema de tuin van zijn Oom Piet, samen met nog negen erfgenamen, zo goed en zo kwaad als dat gaat in stand. Zo'n tien jaar geleden zijn een aantal erven uitgekocht. „Niet iedereen heeft evenveel tijd, zin en geld om hierin te steken”, zegt Eelkema. Jaarlijks hebben ze een vergadering om de verschillende werkzaamheden op elkaar af te stemmen. „Zo is er één neef die elk jaar een week uittrekt om dan de meer dan honderd meter lange beukenhaag te scheren.” Anderen, zoals

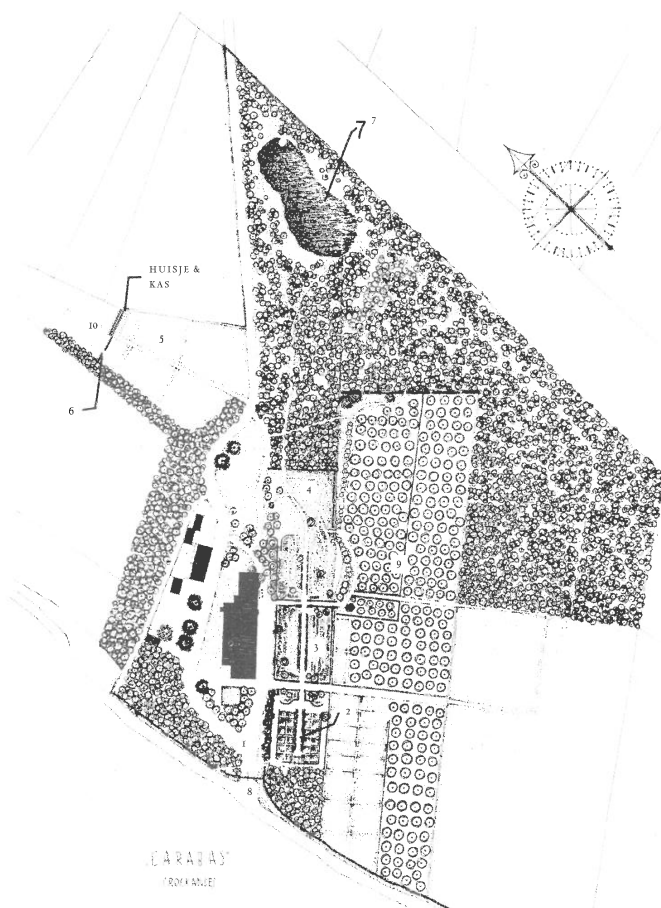
Eelkema zelf, verblijven vaker op Carabas.

Wandelend door de tuin wijst Eelkema op de vaste planten. Sommigen behoren tot de 'twaalf apostelen', de door Verhagen uitverkoren soorten die betrouwbaar zijn, een mooie habitus hebben, langdurig bloeien en door de seizoenen heen sierwaarde hebben. Hij roept tuiniers in zijn boek op om zich ook tot twaalf van zulke apostelen te beperken, om daarmee te voorkomen dat de tuin verrommelt. *Phlox* bijvoorbeeld of *Hemerocallis* en *Achillea eupatorium*. Anderen zijn er door Eelkema en zijn familieleden bijgeplant: in zijn boek rept Verhagen niet over *Echinops* of *Acanthus mollis*. Maar hij had destijds nog geen last van reeën, verklaart Eelkema, waardoor alternatieve planten nodig waren. De dieren bevolken inmiddels het naburige natuurgebied Voorne's Duin.

Bij een forse rode beuk naast het huisje waarin hij en zijn vrouw logeren, vertelt Eelkema dat zijn vader de boom hier geplant heeft. De tuin van Oom Piet herbergt veel van deze familieherinneringen. Zo is Carabas meegegroeid met de familie en tegelijkertijd hetzelfde gebleven. <

De selectiecommissie:

„Vaste planten doen het niet overal even goed. Proefondervindelijk leer je de beste plek voor de juiste plant kennen door te zaaien, planten en verplanten. De aanplant van de eigen tuin van Verhagen ging tijdens het interbellum gepaard met scherp waarnemen welke plant waar het best tot zijn recht komt. Tussen de duinen en de polders van Voorne blijkt uit ervaring slechts een twaalfstal vaste planten goed te gedijen. Elk seizoen valt er iets anders te beleven. Het bombardement op Rotterdam en omgeving maakte er een abrupt eind aan. Gewapend met doorleefde kennis verscheen na de oorlog een nieuwe aanleg en keerde de tuin in volle glorie terug. Het boek dat de ontwerper tijdens de oorlog schreef onder de titel *Het geluk van de tuin* laat iedereen meegenieten. Het zorgvuldig uitgekiende beplantingsplan van de tuin ademt de sfeer van de plek, stimuleert het oog van de ontwerper en transformeert de kennis van planten tot het ambacht van de tuinman en de hovenier.”

* Citaten uit *Het geluk van de tuin* van Pieter Verhagen. Sommige planten zijn door hem duidelijk uitverkoren als één van de twaalf apostelen, andere zoals de *Telekia* schuren daar tegenaan.

Illustratie Opmeting van Carabas in 1950 door de Technische Universiteit Delft